

VÄRLDEN

Tyskland.

Martin Schulz, SPD:s dåvarande ledare, och Angela Merkel, CDU:s ledare, skakar hand efter valet till den tyska förbundsdagen den 24 september 2017. Först på söndag, nästan ett halvår senare, avgörs om partierna kommer att regera ihop. Foto: Gero Breloer/AP

Dilemmat med en regering över blockgränserna

Att bilda regering är inte alltid lätt. I Tyskland har Angela Merkel kämpat i nästan ett halvår och på söndag tas det avgörande steget i dramat.

I höst kan även Sverige befinna sig i ett läge där det blir ovanligt svårt att få ihop en regering. Kan länderna lära något av varandra?

BERLIN

Lina Lund
DN:s korrespondent
lina.lund@dn.se

● Få länder har haft ett stabilare politiskt styre än Sverige och Tyskland under de senaste årtiondena. Redan några veckor efter valnatten har en ny regering skakats fram. Det är i alla fall så det har sett ut.

Det ösregnade den där dagen i september förra året då Angela Merkels Kristdemokrater CDU/CSU skulle kamma hem promenadsegern. Opinionsmätningarna skvallrade om att dörren till en fjärde mandatperiod stod på vid gavel efter den långtråkigaste valrörelsen i mannaninne.

I Berlins regeringskvarter skämtades det om vem som skulle få göra praktik hos kanslern. Så stort var hennes försprång. "Praktikanten" var den framtida regeringspartnern. Bedömare var överens: det kommer att fortsätta ungefär som vanligt, "weiter so".

Men det skulle bli tvärstopp.

Snart sex månader efter valnatten finns ännu ingen tysk regering på plats. Angela Merkel som skulle slå rekord i att bli den som regerat Tyskland längst i modern tid, har nu slagit rekord som kansler utan en ny regering. Först på söndag är Socialdemokraternas medlemsomröstning klar – som avgör om man ska sätta sig i regering med Angela Merkel.

Den här vintern har ödesdagarna staplats på varandra. Turerna har varit så många att de flesta slutat räkna. Inom Socialdemokraterna härskar kaos: partiet har slitits sö-

der i två stridande falanger och ledaren Martin Schulz har fått foten. Sällan har kritikerkören mot Angela Merkel varit så högljudd inom de egna leden. Hon anklagas för att ha gått med på vad som helst för att själv kunna fortsätta regera och för att ha förhandlat bort partiets själ.

Läget är inte särskilt muntert för någon av de inblandade.

För svenska politiker på väg in i valrörelsen finns det all anledning att se på de tyska turerna med oro.

Finns det något att lära av Berlin?

För den som studerar de svenska opinionsmätningarna är en sak glasklar. Sju månader före riksdagsvalet är inget av blocken i närheten av egen majoritet. Sverigedemokraterna blir fortsatt tungan på vägen. Om Sverige ska gå att styras efter den 9 september lär det krävas en flod av blocköverskridande uppgörelser och kohandel.

Eller en ny lösning – den tyska? Är det dags för ett äktenskap mellan de två arvsfienderna i svensk politik: en svensk storkoalition mellan S och M?

– Det vore dumt att säga att det är helt ett osannolikt scenario.

Det säger Johannes Lindvall, professor i statsvetenskap vid Lunds universitet och redaktör för SNS:s

demokratirapport om tillståndet i den parlamentariska demokratin.

– Men jag tycker inte att man ska stirra sig blind på frågan om vilken regering som kan få en egen majoritet, säger han.

Sverige har en lång tradition av minoritetsregeringar.

– Det har varit det naturliga sedan vi blev en demokrati.

Men de senaste fyra åren med minoritetsregering i Sverige har inte alltid varit lätta. Kanske tänkte Angela Merkel på de svenska turerna när hon uttalade sitt bestämda "nein" till att styra i minoritet.

– Hon har folk på sin stab som betraktar situationen i Sverige. De ser hur de två blocken är uppdelade i två oförsonliga läger, som i praktiken låter SD bli tungan på vägen, säger Sven Jochem.

Han är professor i statsvetenskap vid universitetet i Konstanz och forskar om de politiska systemen i de nordiska länderna.

Från tyskt håll ser man hur Sverige har drabbats av det man i Tyskland med fasa i rösten kallar "Reformstau". Att regeringen inte får igenom sina reformer.

– Man ser att det har blivit ett sorts status quo. Och att hela valrörelsen kommer att handla om hur

Detta har hänt.

I förbundsdagsvalet i september blir förbundskansler Angela Merkels Kristdemokrater CDU/CSU största parti, men når sitt sämsta valresultat i modern tid. Även Socialdemokraterna

SPD rasar, och flaggar för att gå i opposition. Men Merkels försök att bilda regering med liberala FDP och De Gröna havererar. **Motvilligt går SPD** med på att inleda regeringsförhand-

lingar med CDU/CSU. Efter tuffa manglingar när partierna en uppgörelse. Det är nu upp till SPD:s partimedlemmar att rösta om regeringen. **På söndag** presenteras resultatet.

man ska komma ur det dödläget, säger han.

Fast ska man tro Johannes Lindvall i Lund är det inte så illa.

– Vad gäller regeringsfrågan är läget fortfarande låst. Men tittar vi på hur riksdagen fungerar och den politik som kommer ut så har vi inte fått ett dödläge. Partierna verkar ha anpassat sig till den rådande situationen.

Det märks bland annat genom fler svenska blocköverskridande uppgörelser och omröstningar där något av oppositionspartierna har röstat med regeringen.

Men är man Europas ekonomiska och politiska motor fungerar det inte att lämna öppet mål till oppositionens nycker. Själva poängen med den tyska modellen är att skydda sig från dem.

För Angela Merkel, liksom de flesta tyskar, är tanken på en minoritetsregering förenad med skräck. Om man vill förstå den motviljan måste man, likt mycket annat i den tyska politiken, rota i historien. Närmare bestämt i mellankrigstidens Weimarrepublik med dess låsningar och misslyckanden. Den gången slutade det i katastrof: med att nazisterna tog makten.

Den komplicerade tyska konstitutionen är skriven för att förhindra att historien upprepar sig och för att ge regeringen stabilitet. Det innebär bland annat att kanslern måste ha stöd av en majoritet i förbundsdagen, till skillnad från i Sverige där det räcker för statsministern att inte ha en majoritet mot sig. Statsvetarna kallar det för positiv parlamentarism.

Endast efter en krånglig process där kanslerkandidaten misslyckas att få egen majoritet kan en minoritetsregering bildas. Det har hittills inte hänt i modern tid (annat än i korta övergångsperioder). Det tyska parlamentet kan heller inte besluta om att upplösa sig själv, vilket gör att vägen till nyval är långsam och krokig.

Många tyskar ser på Sverige genom ett romantiskt skimmer. Det är mot norr man blickar för att lära sig om välfärdspådrag och miljöpolitik, åka på älsafari eller nakenbada.

Hos motståndarna till en ny storcoalition har den romantiska Sverigebildningen fått ytterligare en dimension: drömmen om ett minoritetsstyre. När det tyska tv-programmet Tagesthemen, en motsvarighet till SVT:s Aktuellt, ville diskutera Sveriges exotiska minoritetsregering valde de en passande inramning: en bild på en röd stuga i solnedgången på en skärgårdskobbe.

Fast maktpolitikern Angela Merkel är ingen romantiker. Om de tyska Socialdemokraternas medlemmar på söndag röstar nej till regeringsplanerna väntar inget svenskt experiment. Utan sannolikt ett nyval.

– För Merkel handlar ”nej” till att bilda en minoritetsregering inte om Weimararvet, utan om rent maktstrategiska skäl. Hon vill inte göra sig sårbar genom att låta någon annan bestämma agendan, säger statsvetarprofessorn Sven Jochem.

”Vore det inte enklare om regeringen upplöste folket och valde ett annat?”

Fler än en politiker har nog tänkt på den tyska diktaren och dramati-

Fakta.

Det parti som har suttit i koalition med Angela Merkels kristdemokratiska CDU/CSU har tappat väljare i nästa val. Valresultat i procent:

Socialdemokraterna SPD

34,2

2005. Efter att ha lett regeringen i koalition med De gröna.

23,0

2009. Efter fyra år i Angela Merkels regering.

25,7

2013. Efter fyra år i opposition.

20,5

2017. Efter fyra år i Angela Merkels regering.

Liberala FDP

9,8

2005. Efter fyra år i opposition.

14,6

2009. Efter ytterligare fyra år i opposition.

4,8

2013. Efter fyra år i Angela Merkels regering.

10,7

2017. Efter fyra år i opposition.

kern Bertolt Brechts satir om politikerna som har tappat förtroendet för sitt folk, när nattmanglingarna kört fast eller opinionssiffrorna orsakat marträddor.

Väljarna har ritat om den politiska kartan som har gällt sedan andra världskriget. Med utmanare som Sverigedemokraterna och det främlingsfientliga Alternativ för Tyskland (AFD) som tredje största kraft i de bägge parlamenten blir de gamla ekvationerna omöjliga. I alla fall så länge de andra partierna inte vill samarbeta med nykomlingarna.

För det är inte längre jobben som väljarna i Tyskland och Sverige rankar som en av de viktigaste frågorna. Det är integration och migration.

Här delar Angela Merkel och Stefan Löfven erfarenheter. Under flyktingkrisen 2015 gick de i bräsch för ett liberalt flyktingmottagande. Sverige och Tyskland tog emot flest asylsökande i EU.

Sedan vändes politiken.

Nu ska Tyskland införa ett slags maxtak som begränsar antalet personer som får komma till landet. Och i Sverige har den rödgröna regeringen förlängt den tillfälliga, strängare, asyl lagen.

Hur förklarar man den omsvängningen för väljarna?

Angela Merkel försökte, men misslyckades. Hon förlorade en miljon röster till AFD i förbundsdagsvalet i höstas, och ledde partiet till det sämsta valresultatet i modern tid.

I Tyskland pratas det allt oftare om att skymning råder inom politiken. Men vad gäller ekonomin, det gamla paradnumret för de svenska Socialdemokraterna och de tyska Kristdemokraterna, är siffrorna strålande.

Det är också det som är paradoxen. För samtidigt som Tyskland och Sverige uppvisar tillväxtsiffror och statsfinanser som de flesta andra

EU-länder bara kan drömma om upplever väljarna att samhället går åt fel håll.

Hur gör man då?

Statsvetarprofessorn Johannes Lindvall pekar på att orsaken till det oroliga läget i den svenska politiken inte främst beror på att regeringen saknar stöd av en majoritet i riksdagen, utan att det har tillkommit fler konfliktlinjer. I både Sverige och Tyskland har de klassiska socioekonomiska konflikterna fått konkurrens av identitetsfrågor som inte låter sig inordnas längs höger-vänsterskalan.

Stefan Löfven är känd som en hård och rättvis förhandlare, med en dröm om att spräcka blockpolitiken.

En svensk Angela Merkel alltså?

Merkels styrka har varit att hon intar den ståndpunkt som låter henne fortsätta regera.

– Men det finns mycket större ideologiska skillnader mellan S och M än mellan CDU och SPD, säger statsvetarprofessorn Sven Jochem i Konstanz.

– De tyska regeringspartierna är mer av mittenpartier och överens i mycket, medan S i Sverige fortfarande är mer av ett vänsterparti och M ett högerkonservativt parti. Det skulle vara en överraskning om de gick samman i en stor koalition, säger han.

Men det finns också andra anledningar till att ett äktenskap mellan de båda huvudfienderna i svensk politik oroar.

– Det finns en risk att väljarna uppfattar att de inte har möjlighet att välja mellan tydliga politiska alternativ, säger Johannes Lindvall.

Och sneglar man på Tyskland kan man se att storkoalitionen må ha varit handlingskraftig, men ack så illa omtyckt.

På söndag vet vi om det blir ett nytt försök i Europas stormakt.

Ewa Stenberg: Historien den största skillnaden mellan Sverige och Tyskland

ANALYS

DN:s politiska kommentator Ewa Stenberg svarar på frågor om vad svenska väljare kan lära av Tysklands svårigheter att bilda en regering.

1 På söndag avgörs om Tyskland får en storcoalition mellan konservativa och socialdemokrater. Kan det hända i Sverige?

– Ja, men det är inte särskilt sannolikt nu. Skulle det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde bli dramatiskt sämre är det troligt att en sådan samlingsregering bildas.

– Socialdemokraterna och Moderaterna skulle troligen klara ganska bra att regera ihop i ett krisläge. Flera viktiga och långsiktiga beslut vilar på en axel mellan M till S. Till exempel försvaret, pensionssystemet, budgetregelverket och energipolitiken.

– Faran som både Socialdemokraterna och Moderaterna ser i att gå samman och regera med sin arvsfiende utan ett akut hot mot landet är att de lämnar oppositionens rollen åt något annat, sannolikt radikalare, parti. Storkoalitionen kan gynna populistpartier till både höger och vänster.

2 Kan det ta lika lång tid att förhandla fram en ny regering i Sverige som det gör i Tyskland?

– Ja. I Sverige tar det oftast inte mer än ett par veckor efter valet. I Tyskland har det sedan kriget tagit upp mot en och en halv månad. Men nu har det gått mer än fem månader utan att en regering är på plats. Samma sak kan mycket väl hända här, nu när det finns många partier, flera konfliktdimensioner i politiken och regeringsalternativen inte kan få majoritet.

– Pressen på partierna när ingen regering ser ut att kunna bildas blir oerhörd. Därför syns många oväntade regeringskoalitioner runt om i Europa. Se bara på Island, där Vänsterpartiets systerparti regerar med ett höger- och ett mittenparti.

3 Vilken är den största likheten mellan Tyskland och Sverige?

– Det är två stabila demokratier och partifloran är ganska lika. Nyval är ganska ovanligt i bägge länderna, även om Tyskland har haft tre jämfört med Sveriges ett sedan krigsslutet.

– Sverige, Tyskland och Österrike drev samma välkomnande linje under flyktingkrisen 2015. Nu har alla tre stramat åt sin politik radikalt och högerpopulister har haft stora framgångar i Tyskland och Österrike. Också i Sverige har Sverigedemokraterna gått fram i opinionen sedan valet 2014.

4 Vilken är den största skillnaden?

– Historien, som har gett en annan konstitution. Den parlamentariska oredan i Tyskland på 1930-talet slutade med att Hitler fick makten, efter att ha fått en tredjedel av rösterna. De andra partierna valde att släppa fram nazisterna, hellre än att samarbeta med varandra. Efter kriget, när demokratin skulle återuppbyggas, blev stabilitet och majoritetsstyre viktiga värden i Tyskland. I Sverige har vi däremot haft många minoritetsregeringar.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

S-ledaren Stefan Löfven skakar hand med M-ledaren Ulf Kristersson.

Tage Erlander (S) och Gunnar Hedlund (Bondeförbundet/C).

Foto: Alexander Mahmoud

Foto: Göran Åmbäck/TT